Eduskunta
Puolustusvaliokunta
00102 EDUSKUNTA

PUOLUSTUSVOIMISTA ANNETUN LAIN 47 §:N MUUTTAMINEN (HE 30/2017 vp)

Julkisten alojen eläkelaki (JuEL) tuli voimaan 1.1.2017 ja sen vaikutukset alkavat 1.1.2018 lukien. Eläkkeelle siirtymistä myöhennetään 2018 lukien kolmella (3) kuukaudella vuotta kohden, kunnes on saavutettu kahden (2) vuoden myöhennys eläkkeelle siirtymiseen. Tämä taso saavutetaan vuonna 2025.

Puolustusvoimat perusteli julkisten alojen eläkelain valmistelun, lausuntokierrosten sekä eduskuntakäsittelyn aikana systemaattisesti silloin olemassa olleen sotilaseläkejärjestelmän tarvetta ja muutoksen seurannaisvaikutuksia. Sotilaseläkejärjestelmä on luotu vastaamaan sodan ajan puolustusjärjestelmän tarpeita. Sotilaseläkejärjestelmän avulla tuotetaan sodan ajan joukkojen ammattireserviä. Sotilaseläkejärjestelmän muutos vaikuttaa Puolustusvoimien henkilöstörakenteeseen. Hyväksytyn lakimuutoksen seurauksena Puolustusvoimien henkilöstön keski-ikä nousee, jolloin henkilöstön fyysinen ikä omissa sodan ajan tehtävissä nousee. Tällä on vaikutus esikuntien ja joukkojen suorituskykyyn. Puolustusvoimien ammattireservin tarve on noin 3000 henkilöä. Yhden palvelusvuoden nosto vähentää reserviä noin 300 henkilöllä. Huomattavaa on myös, että meneillään oleva siirtymäkausi 1990 -luvulla tehdystä muutoksesta aiheuttaa johtajareserviin 500 - 600 henkilön vajeen. Hallituksen esityksellä Puolustusvoimista annetun lain 47 §:n muuttamisella ei ole kuitenkaan tätä vajetta kasvattavaa vaikutusta. Pääesikunta on käynnistänyt suunnittelun lakimuutoksen seurannaisvaikutusten hallitsemiseksi.

Julkisten alojen eläkelaki määrittää milloin eläke voi alkaa. Eläkkeelle voi jäädä, kun saavutetaan alin vanhuuseläkeikä. Uusi eläkelaki nostaa kaikkien kansalaisten eroamisikää, myös sotilasvirassa palvelevien osalta. Vastaavasti eläkkeelle on siirryttävä, kun eroamisikä täyttyy. Sotilaiden eroamisiät säädetään laissa Puolustusvoimista (PvL 47 §, 551/2007).

Pääesikunta pitää erittäin tärkeänä, että käsittelyssä olevalla hallituksen esityksellä varmistutaan siitä, että sotilaalla on oikeus sotilaseläkkeeseen ennen eroamisikää. Tämä on keskeistä, jotta vältetään tilanne, jossa alin vanhuuseläkeikä nousisi korkeammaksi kuin eroamisikä, jolloin sotilaalle ei muodostuisi oikeutta vanhuuseläkkeeseen. Näillä perusteilla hallituksen esitys - 30/2017 - Lain puolustusvoimista 47 §:n osalta on perusteltu ja välttämätön Puolustusvoimien ja sen henkilöstön kannalta.

Puolustusvoimien eri tehtävien eroamisiän taustalla ovat sotilasvirkojen ja tehtävien hoitamisesta johtuvat tarpeet ja vaatimukset tehtävänhoidolle. Tutkimusten mukaan henkilön fyysinen suorituskyky laskee ikääntymisen seurauksena 40 ikävuodesta

60 ikävuoteen noin 20 prosenttia, eli noin 1 % vuodessa. Mieshenkilöiden osalta fyysisen suorituskyvyn lasku on 35 ikävuoden jälkeen 1 % vuodessa, jolloin muutos on 50 -vuotiaana vähintään 15 %. 50 ikävuodesta eteenpäin fyysinen suorituskyky laskee merkittävästi. Tästä johtuen hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa Pääesikunta piti tarkoituksenmukaisena, ettei asevelvollisuusiän korottaminen 60 ikävuodesta ole mahdollista, eikä ylimpien sotilasvirkojen 60 vuoden eroamisikää (puolustusvoimain komentajan osalta 63 vuoden eroamisikää) tulisi korottaa. Ylimpien sotilasvirkojen eroamisiän korottamisella olisi vaikutuksia myös kokonaishenkilöstörakenteeseen.

Hallituksen esityksen mukaisesti eroamisiän nosto koskeen myös ylimpiä sotilasvirkoja. Esityksen perusteena oleva tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulma on ymmärrettävä. Pääesikunta on tältä osin tarkentanut valmisteluvaiheen kantaansa. Hallituksen esitykseen sisältyvä siirtymäkausi mahdollistaa muutoksen joustavan käyttöön oton. Vastaavanlainen yhdenvertainen tulkinta on myös nk. vanhojen siirtymissäännösten piiriin kuuluvien siviilien osalta, jota Pääesikunta niin ikään pitää perusteltuna.

Pääesikunnan kannan mukaisesti lentäjän koulutusta edellyttävässä tehtävässä kenraalin virassa ja everstin virassa eroamisikää on nostettava kahdella (2) vuodella, jolloin eroamisikä olisi siirtymäkauden jälkeen kenraalin virassa 57 vuotta ja everstin virassa 54 vuotta. Eroamisikää korotettaisiin vuodesta 2018 alkaen vuoteen 2025 saakka kolmella (3) kuukaudella vuotta kohden, kunnes vuonna 2025 on saavutettu kahden (2) vuoden myöhennys eläkkeelle siirtymiseen.

Erikoisupseerien sotilasyli-insinöörin ja sotilasylilääkärin viroissa palvelevien eroamisiän Pääesikunta esitti rinnastettavaksi everstin ja kommodorin virkojen eroamisikään. Virat edellyttävät laajaa ja pitkää työkokemusta Puolustusvoimissa. Tämän takia henkilö saavuttaa kelpoisuuden ylimpiin virkoihin palvelusuran loppupuolella. Eroamisikä 55-57 vuotta olisi katkaissut monien henkilöiden virkauran ennen kuin henkilöllä on mahdollisuus ylimpiin tehtäviin. Voimassa olevan PvL:n 47 §:n eroamisikä muissa kuin 1 momentin 1 ja 2 kohdan mukaisissa sotilasviroissa on 55 vuotta. Pääesikunnan käsityksen mukaan KEVA on kuitenkin omalla tulkinnallaan soveltanut ko. virkoihin 60 vuoden eroamisikää (PvL 47 § 1 mom 2 kohdan perusteella). Tämä merkitsisi myös sitä, että toteutuessaan esityksen 47 §:n 1 momentin 3 kohdan muotoilu säädöstasolla laskisi eroamisikiä sotilasyli-insinöörin ja sotilasylilääkärin osalta 3-5 vuodella. Pääesikunta totesi valmisteluvaiheen lausunnoissa, että sen esittämä sotilasyli-insinöörin ja sotilasylilääkärin virkojen eroamisiän säätäminen 60 vuodeksi ei täten edellä kerrotun perusteella muuttaisi voimassa olevaa käytäntöä, mutta selkeyttäisi tilannetta kun asiasta olisi nykyistä selkeämmin säädetty. Tämän kohderyhmän osalta hallituksen esitys kattaa Puolustusvoimien tarpeen.

Alemmissa sotilasviroissa eroamisikä on tällä hetkellä 55 vuotta. Näissä viroissa eroamisiän korottaminen on ehdottoman tärkeää, koska alin vanhuuseläkeikä nousee korkeammaksi kuin eroamisikä, jolloin oikeutta vanhuuseläkkeeseen ei muodostuisi. Näitä eroamisikiä esitetään korotettavaksi portaittain siten, että kaksi (2) vuotta saavutetaan. Eroamisikää korotettaisiin vuodesta 2018 alkaen vuoteen 2025 saakka kolmella (3) kuukaudella jokaista kalenterivuotta kohden, yhteensä enintään kaksi (2) vuotta. Näin määräytyvä eroamisikä olisi kuitenkin enintään julkisten alojen eläkelain 102 §:n 2 ja 4 momentin säädetty alin vanhuuseläkeikä. Julkisten alojen eläkelain 102 §:n 4 momentin vaikutus selviää vuonna 2017, jolloin sosiaali- ja terveysministeriö (STM) säädetään asetuksella alimmasta vanhuuseläkeiästä.
Lentäjän koulutusta edellyttävässä tehtävässä upseerin virassa eroamisikä on tällä hetkellä 45–50 vuotta ottaen huomioon henkilön koulutus ja kokemus. Näitä

eroamisikiä korotettaisiin vastaavalla tavalla portaittain enintään kahdella (2) vuodella vuoteen 2025 mennessä.

Hallituksen esityksellä on vaikutuksia myös Puolustusvoimien siviiliviroissa palvelevien eroamisikiin. Esityksessä ehdotetaan, että vanhojen siirtymäsäännösten piirissä olevien siviilivirkamiesten erityisiä eroamisikiä korotetaan vastaavalla tavalla eli vuodesta 2018 alkaen vuoteen 2025 saakka kolmella (3) kuukaudella jokaista kalenterivuotta kohden. Ehdotus merkitsee eroamisikien nostamista asteittain vastaavalla tavalla kuin yleistä eläkeikää nostetaan. Muutos toteutuu asteittain, joten se antaa sopeutumisaikaa. Enimmillään eroamisikä nousee kahdella (2) vuodella, mikä on yhdenvertaisuuden näkökulmasta Pääesikunnan näkemyksen mukaan perusteltu.

Lopuksi

Puolustusvoimien henkilöstövoimavarojen johtamisella varmistetaan ammattitaitoinen ja motivoitunut henkilöstö, joka on laadultaan ja määrältään riittävä sodan, erilaisten kriisien ja rauhan ajan tehtävien täyttämiseksi. Tavoitteena on säilyttää asetettujen tehtävien ja henkilöstöresurssien tasapaino. Puolustusvoimat pyrkii mahdollisuuksiensa mukaan pitämään henkilöstömääränsä nykyisiin tehtäviin nähden riittävänä, minimitason ollessa puolustusselonteossa esiin tuotu noin 12 000 henkilöä.

Puolustusvoimien sodan ajan joukot koostuvat suuresta reservistä ja pienestä määrästä ammattisotilaita (3,5 % joukkojen vahvuudesta). Puolustusvoimien sodan ajan suorituskyky edellyttää, että reserviläisten lisäksi sodan ajan henkilöstörakenteessa on riittävästi kokeneita ja kenttäkelpoisia ammattisotilaita sodan ajan johtajiksi sekä teknisesti pitkälle kehittyneiden ase- ja johtamisjärjestelmien käytön ja teknisen elinjakson hallinnan osaajiksi.

Sodan ajan joukkorakenne määrittää Puolustusvoimien henkilöstörakenteen. Puolustusvoimien sodan ajan joukkorakenteen edellyttämä ammattisotilaiden tarve on noin 11 000 henkilöä. Puolustusvoimissa on noin 8 000 palveluksessa olevaa ammattisotilasta. Vajaus sodan ajan joukkorakenteen tarpeeseen on noin 3 000. Evp-sotilaista muodostuvalla sodan ajan joukkojen ammattireservillä on suuri merkitys tämän vajeen täyttämiseksi. Sotilaiden eläkeiän nostaminen kahdella (2) vuodella pienentää ammattisotilasreservin muodostumista.

Sotilasammatillisesti koulutettua johtajareserviä ei jatkossa määrällisesti pystytä ylläpitämään tarvittavalla tasolla. Vajeen seurannaisvaikutuksena Puolustusvoimissa joudutaan sopeuttamaan sodan ajan joukkojen henkilöstön käyttöä. Tällä on vaikutuksia esikuntien ja joukkojen henkilöstön osaamistasoon ja siten sodan ajan joukkojen suorituskykyyn.

Hallituksen esitys lain puolustusvoimista 47 § muuttamisesta vastaa julkisten alojen eläkelain mukaisia eläkeikien korottamisia. Tärkeää on, ettei sotilasvirassa palveleva saavuta pakollista eroamisikää ennen kuin sotilaseläkeoikeus on ansaittu. Tämä tulee Pääesikunnan näkemyksen mukaan turvatuksi tällä hallituksen esityksellä.

Apulaisosastopäällikkö
Eversti

Heikki Pohja